

ISSN 2587- 2001

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:1 – Sayı:1- Ağustos 2017

koynunda büyüdük

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi - ISSN 2587- 2001

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
GENÇDES

İÇİNDEKİLER

Nagehan GÜLER	15
CENGİZ HÂN'IN MÂVERÂÜNNEHİR'İ ZAPTI (1220) / CENGİS KHAN'S CONQUEST OF TRANSOXANIA (1220)	
Pir Murat SİVRİ	37
TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİNE YENİDEN DÖNÜŞ SÜRECİ (1946-1949) / TURNING BACK PROCESS OF RELIGIOUS EDUCATION IN TURKEY (1946-1949)	
Damlanur KÜÇÜKYILDIZ	57
ATMA TÜRKÜLERDE GELİN-KAYNANA ÇATIŞMASI / CONFLICT BETWEEN DAUGHTER-IN LAW AND MOTHER-IN LAW IN ATMA TURKU	
Özgür GÜLBUDAK	71
KIZILDENİZ'İ GEÇİŞ KONULU İKİ TABLONUN İNCELENMESİ / STUDY ON TWO PAINTINGS ABOUT CROSSING OF THE RED SEA	
Yakup ŞAHİNER	85
MUSTAFA NAİMÂ EFENDİNİN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERİ HAKKINDA KISA BİR DEĞERLENDİRME / A BRIEF REVIEW OF MUSTAFA NAIMA EFENDI'S LIFE, HISTORIOGRAPHY AND THE WORK	
Elif KOLİKPİNAR	101
BAĞIMSIZLIK DÖNEMİ AZERBAIJAN CUMHURİYETİNDE EĞİTİM VE DİL / EDUCATION AND LANGUAGE IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN DURING THE INDEPENDENCE PERIOD	
Sait YILDIRIM	117
YOKSULLUK KÜLTÜRÜ KAPSAMINDA "SİLAH ve NAMUS" FİLMİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ / SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE "SHOOT AND HONOR" FILM IN THE SCOPE OF POVERTY CULTURE	

Semih İPEK	137
BİR KAZAK KÜYÜ: “AKSAK KULAN” / A KAZAKH KUI: “AKSAK KULAN”	
Murat ÖZTÜRK	149
JOHN LOCKE’UN SİYASET FELSEFESİNDE DOĞA DURUMU VE ONDAN ÇIKIŞ / THE STATE OF NATURE IN JOHN LOCKE’S PHILOSOPHY OF POLITICS AND LEAVING OF IT	
Beyazıt SÖYLEMEZ	163
HASSA İLÇESİ’NDE TARİHİ VE ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR / THE HISTORICAL AND ARCHAEOLOGICAL STUDIES IN THE TOWN OF HASSA	
Habip TOKGÖZ	183
İSRAİL DEVLETİ’NİN KURULUŞUNDA THEODOR HERZL VE SİYONİZM / ESTABLISHMENT OF THE STATE OF ISRAEL; THEODOR HERZL AND ZIONISM	
İshak KÜÇÜKYILDIZ	197
TORTUM ÇAYI HAVZASININ TARİHİ COĞRAFYASI / HISTORICAL GEOGRAPHY OF TORTUM BROOK BASIN	
Muhammet Nuri CEYLAN	223
HÂMİT ZÜBEYR KOŞAY’IN TÜRKLÜK DÜŞÜNCESİ VE İZGÜ MESCİD ADLI ESERİ / HÂMİT ZÜBEYR KOSAY’S TURKISH DEFINITION AND LITERATURE IZGÜ MESCİD	

**İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA
THEODOR HERZL VE SİYONİZM**
*ESTABLISHMENT OF THE STATE OF ISRAEL;
THEODOR HERZL AND ZIONISM*

Habip TOKGÖZ*

ÖZET

İsrail Devleti'nin kuruluşunda Theodor Herzl'in liderliğinde Politik Siyonizm'in başlaması ve Filistin'de Yahudi Devleti kurma fikri etrafında başta Avrupa'dan olmak üzere Filistin'e Yahudi göçleri başlamıştır. I. Dünya Savaşı ile birlikte de İngiltere'nin Yahudileri desteklemesiyle birlikte Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulacağı dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Avrupa'da Anti-Semitizm'in artması üzerine homojen devlet ve milli kimlik olgularını Siyonizm etrafında birleştiren Theodor Herzl, Basel'de Dünya Siyonist Kongrelerine başkanlık yaparak bu hareketin lideri olmuştur. Sultan II. Abdülhamit döneminde Filistin'den toprak talebinde bulunmuş olup istediğini alamamış olup istediklerini alamamışlardır. İngiltere'nin Arapları 1.Dünya Savaşında Osmanlı Devletine karşı isyana teşvik ettikten sonra bölgede hem Arap Konfederasyonu hem de Yahudi Devletini desteklediği bilirse de Balfour Deklarasyonu ile birlikte Yahudi Devleti'nin kuruluşu hızlanmıştır.

İtilaf Devletleri'nin Filistin'de Yahudi Devleti kurulmasını onaylaması bölgede yaşayan Arapların isyanına sebep olmuştur. 1920'li yıllarla birlikte başlayan Arap- Yahudi mücadelesi 1948'de İsrail Devleti'nin bağımsızlığına kadar devam etmiş, bu tarih itibariyle de Arap-İsrail Savaşları başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Semitizm, Herzl, Balfour, Siyonizm, Aliyah

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, E-mail: turkatesi25@gmail.com

ABSTRACT

The idea of the foundation of Jewish State in Palestine occurred with the start of Political Zionism by Theodor Herzl. It was also shared with the world public opinion after the first World War that a Jewish State would be established in Britain backed up Palestine.

Due to the increase of the anti-Semitism in Europe, Theodor Herzl who combined the facts of a homogeneous state and national identity with Zionism became the leader of this movement by presiding over World Zionism Conferences in Basel. In spite of the fact that he demanded Palestine some lands which he could not get during Abdulhamid the Second period, the foundation of the Jewish State became fast in the area with both Arab Confederation and Balfour Declaration after Britain provoked The Arabs to rebel against the Ottoman Empire in the First World War.

The recognition of the establishment of Jewish State in Palestine by the Allied Powers caused the riot of Arabs who lived in that region. The fight between Arabs and Jews starting in the 1920s continued till the independence of Israel State in 1948 and as the date of the independency the battle of Arab-Israel has begun.

Keywords: Semitism, Herzl, Balfour, Zionism, Aliyah

GİRİŞ

Karmaşık ve aynı zamanda hassas bir konu olan, bir nevi Arap-İsrail uyuşmazlığının arka bahçesi konumunda bulunan Filistin sorununun ekseninde, sorunun temelini, doğuşunu, gelişmesini ve bölge üzerindeki etkilerini Siyonizm ve Theodor Herzl merkezli olarak akademik kurallar doğrultusunda anlatılmaya çalışılmıştır.

Fransız İhtilali ile birlikte başta Avrupa'da olmak üzere ulus-devlet anlayışı hâkim olmaya başlayınca milliyetçi ayaklanmalar beraberinde Avrupa coğrafyasında yeni sınırların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Yahudiler de liberal akımların etkisiyle Hristiyan Avrupa'da kendi müstakil devletlerini kurma gayesine girişmişlerdir (Marx 1997: 8).

Birinci Dünya savaşı öncesi liberalizmin etkisinde kalan Araplar bağlı buldukları Osmanlı Devleti'ne karşı İngilizler ile anlaşıp isyan ederek günü-

müzde bitmek bilmeyen ve her geçen gün tırmanan Ortadoğu'ya hâkim olma kavgasına sebep olmuşlardır.

Filistin'den toprak satın alıp Yahudilerin dünyanın dört bir yanından Filistin'e göçmesi ve siyasal olarak Siyonizm'e başta İngiltere ve Fransa gibi sömürgeci devletlerin destek vermesi Arap-İsrail çatışmasına sebebiyet vermiştir. Uluslararası kamuoyunda büyük devletlerin Ortadoğu konusunda stratejik manevra yapmaları Filistin Sorununun devamını sağlamıştır.

İSRAİLİN KURULUŞ AMACI

Siyonizm fikri, Yahudi ve Hristiyan düşüncesinin bir parçası olarak yüzyıllar boyunca süregelmiştir. Politik bir hareket olarak Siyonizmin başlangıcı XIX. yüzyılda ortaya çıkmıştır (Oğan 1997: 8).

1882 yılında Filistin'e göç eden Yahudiler¹ (Öner 2006: 49), Rishon-le-Zion (Siyon Sevgisi) adında bir koloni oluştururken (Kocabaş 2005: 133) bu koloni sevenler, Choveve Zion (Siyon'u Sevenler) şeklinde bir dernekle örgütlenecek (Karaman 1996: 93) Filistin'e tamamen yerleşme ve İbraniceyi tekrar ortaya çıkarmayı amaçladılar. (Taylor 2001: 6) Böylelikle Siyonizmin ilk tohumları atılmış olmuştur (Özmen 2006: 315). Siyonu Sevenler Derneği, Yahudi Ziraatçı ve Esnafı Destekleme Derneği adı altında resmen tanınarak, başkanlığına Ulusal Yahudi Vatanı kurma fikrini ilk geliştiren kişi olan Leon Pinsker getirilmiştir (Öke 2011: 33).

Politik Siyonizmin doğuşu, Osmanlı İmparatorluğu'nun bazı müdahaleleriyle biraz geciktirilmiş olmakla beraber, Macar Yahudi Theodor Herzl'in² (Traverso 2001: 108) tekrar bu düşünceyi canlandırmasına kadar sürecekti (Lewis 2004: 182; Öke 2011: 28).

SİYONİST HAREKETİN DOĞUŞU

Yahudiler Hristiyan Avrupa'da yüzyıllar boyunca dışlanarak yaşadılar. Modern çağa kadar hemen hiçbir Avrupa ülkesinde Hristiyanlarla eşit haklara ve doğrudan siyasi güce sahip olamadılar. Hristiyan Avrupa, "Hz. İsa'nın Katilleri" dediği Yahudilere mesafeli davranmayı seçmişti (Marx 1997: 16-17).

¹ Filistin'e yapılan Yahudi göçlerine "Aliyah" adı verilir. 1881 yılında Rus Çarı Alexander'ın ölmesiyle Rusya ve Osmanlı Devletinden 35.000 Yahudi Filistin'e göç etmiştir.

² Rus Doktor Leon Pinsker'in 1881 yılında yazdığı "Kendi Kendine Kurtuluş" adlı bildirgesinde Siyonizm'in amaç olarak bütün ezilen halkların bağımsızlığı olduğunu öne sürmüş olsa da modern Siyonizm'in kurucusu Theodor Herzl; Siyonizm ne Moses Hess gibi sosyalist ne de Nathan Birnbaum gibi ruhani boyuta sahiptir. Herzl'e göre akılcı ve faydacı geleneğe dayanıyordu (Traverso 2001: 108).

Ancak modernizmle birlikte Avrupa'nın katı Hıristiyan kimliği de hızlı bir şekilde erozyona uğradı. Kilisenin öğretileri etkisini yitirip yerine seküler düşünce ve ideolojiler hâkim oldukça Yahudilerin üzerindeki hukuki kısıtlamaların nedeni de ortadan kalktı (Kara 2006: 14).

Fransız Devrimi'nin ardından Avrupa'da bir çeşit Yahudi özgürleşmesinin yaşandığı söylenebilir. Hatta Yahudiler bu dönemde devlette var olmaya, üst kademelerde görev almaya başlamışlardır. Bu da Yahudilerin ileride nasıl bir siyasi güce sahip olacaklarının sinyallerini o zamanlardan vermektedir.

Modernizmin Yahudiler açısından farklı bir sonucu da ulus devletler kavramının ortaya çıkması. Modernizm öncesi Avrupa'da millet kavramı ve millete dayalı ulus devlet modeli yoktur. Dini kimliğin yok edilmesiyle doğan boşluk milliyetçilik akımıyla doldurulmaya çalışılmıştır ve bunun neticesinde kendisini tek milletin hâkimi sayan ulus devletler ortaya çıkmıştır. Homojen bir millet kurma amacı güden bu devletler Yahudiler için ciddi bir soruyu gündeme getirdi: Yahudiler de Fransızlar, İngilizler gibi müstakil birer ulus muydular?

Kimi Yahudiler millet değil sadece dini bir grup olduklarını iddia ettiler. Fakat kendilerinin bir ulus olarak tanımlayan milliyetçi Yahudiler bu asimilasyona onay vermediler. Bu konuda onlar gibi düşünen ikinci bir grup daha vardı: Antisemitler. Antisemitler Yahudileri içinde yaşadıkları ülkelerin etnik ve ırksal homojenliğini bozan zararlı bir unsur olarak görüyorlardı (Shahak 2004: 127). Yahudilik bir ulus olarak kabul edildiğinde ister istemez bir soru ile karşılaşılıyordu; Avrupa'daki tüm uluslar az çok homojen bir devlet olduğuna göre, Yahudiler için de bir devlet oluşturulmalıydı. Ama bu devlet nerede olacaktı?

Bu soruya Theodor Herzl adlı Avusturyalı bir Yahudi gazeteci tarafından XIX. Yüzyıl sonlarında başlatılan "Siyonist Hareket" ile cevap bulundu. Yahudi ulusunun asimilasyondan ve antisemitizmden kurtularak devam edebilmesi için Yahudilere ait bir ülkeye ve devlete ihtiyaçları vardı. Peki, bu devlet nerede kurulacaktı? Yahudiler İngiltere tarafından önerilen Uganda gibi opsiyonlara fazla rağbet etmeyip³ (Herzl 2007: 41) Filistin üzerinde karar kıldılar (Ford 2013; 161; Shahak 2004: 27). 1900 yıl önce Roma tarafından bu kutsal topraklardan sürülerek diasporaya dağılmışlardır (Sand 2011: 141).

Şimdi 1900 yıl sonra buraya dönmeye karar veriyorlardı. Böylelikle hareketin ismi Filistin'i dahası kutsal şehri çağırıyordu. "Siyonizm" kelimesi,

³ Theodor Herzl'e göre de Arjantin ve Filistin üzerinde durulmuştur, 1903 yılında İngiltere, Herzl'e vatan olarak Uganda'yı önermiştir.

Kudüs'ün yanı başındaki Siyon Dağı'ndan gelmektedir. Siyonizm teriminin kökünü oluşturan “Siyon” sözcüğü Musevi tarihinin ilk çağlarından beri Kudüs ile eş anlamlı kullanılmıştır. Bu kelimeye Filistin'deki birinci Musevi tapınağının Babiller tarafından yıkılmasından sonra bir anlam verilmiş ve Siyon yurtlarından kovulmuş Yahudi halkının Filistin'e dönme arzusunu ve özlemini benliğinde toplayan bir duygu olmuştur. (Boyer 1995: 7; Öke 2011: 28)

Siyonizm, Musevilerin Siyon dedikleri Kudüs ve dolaylarına dönme ve o kutsal topraklarda Süleyman tapınağını yeniden inşa etme rüyası olarak, Eski Ahit'in ana prensibini oluşturur (Sand 2011: 171).

Herzl'e göre Yahudi sorunu Anti-Semitizmin⁴ (Lewis 2004: 80) bir sonucu olarak gelişmişti. Yahudilerin içinde yaşadığı bütün milletler ya gizliden gizliye ya da açıktan açığa Anti-Semittir düşüncesine sahipti. Aslında yüzyıllar süren baskılar altında Yahudiler milli gururlarını yitirmişlerdi. Yani halkın gözünde Yahudileri onurlu yurttaşlar haline getirmek amacıyla Herzl, önce Papa'ya başvurarak Musevilerin toplu halde vaftiz olmalarının Yahudi sorununu çözeceğini düşündü. Ancak, bunun mümkün olmadığını, Yahudilerin kendilerine ait olan bir ülkeye göç etmeden bu sorunun çözümlenemeyeceğini biliyordu. 1896'da yayımladığı “Yahudi Devleti” (Judenstaat) adlı kitabında:

“Biz bir devlet hem de örnek bir devlet kuracak kadar güçlüyüz. Bu amaç için gerekli beşeri ve maddi malzemeye sahibiz. Bir ülkenin tüm haklı ihtiyaçlarını tatmin edecek büyüklükte dünya üzerinde bir yerde bize egemenlik verin, gerisini kendimiz tamamlarız” (Öke 2002: 22; Yılmaz 2009: 34). Derken Yahudilerin bir ulus meydana getirecek ve bir devlet kurabilecek özelliğe sahip olduklarına olan inancını da yinelemiştir.

Anlaşılacağı ve bilindiği üzere Yahudi Sorunu uluslararası bir sorun, çözümü ise; meselenin uluslararası arenaya çıkarılıp, devletlerin dikkatini çekmek ve bu doğrultuda destek sağlamaktı. Bunun için Herzl bu sorunu ortaya koyacak ve gerekli desteği sağlayabilecek bir örgütün ihtiyacını hissediyordu.

Kitabında çizdiği plana göre, iki kuruma ihtiyaç duyulacağını öngörüyordu. Birincisi: “Yahudi Cemiyeti”; amacı Avrupa Devletleriyle görüşüp Siyonistlere Filistin'de devlet kurma hakkının tanınması için diplomatik mücade-

⁴ Anti-Semitizm: Yahudi nefreti, Hristiyanlığın ortaya çıktığı döneme kadar giden çok eski bir olgudur. Bu terim olarak 1879 yılında gazeteci Wilhelm Marr tarafından kullanılmıştır. Anti-Semitizm siyasi bir program olarak ilk kez, Habsburg Monarşisinin başkenti, geleneksel Doğu ile seküler Batı Yahudilerinin buluşma merkezi Viyana'da ortaya çıkmış oluyordu (Lewis 2004: 80).

le vermektir. İkincisi: Yahudilerin Filistin'e göçlerini ve orada yerleşmelerini sağlamak için kurulacak ticari bir şirkettir. Herzl şirketin Filistin'de ticareti ve sanayileşmeyi de teşvik edeceğini düşünüyordu (Uçarol 2006: 639). Filistin'de bir Yahudi devleti tesis edebilmek için Ortadoğu ve Dünya politikasında yeni düzenlemeler gerekeceğine inanan Herzl, uluslararası ilişkilerde en önemli şeyin güç ve güç odaklı birimler olduğunu düşünüyordu. Anılarında "Uluslararasıdaki ilişkiler bir kuvvet sorunudur" diye not düşen Herzl, "Bugün ve gelecekte, belki de kıyamete kadar güçlü, daima haklı karşısında galebe çalacaktır" diyordu (Öke 2002: 36).

Güç gerçeğini kendince çok iyi kavrayan Herzl, ilk olarak Siyonizm'i devletlerarası politikada hatırı sayılır bir aktör olarak oluşturmanın gereğine inanıyordu. Bu nedenle ilk olarak zengin Yahudilere başvurdu, fakat girişimleri boşa çıkan Herzl, umduğu ilgiyi zenginlerde bulamayınca halkta aramaya girişti. Aradığını halkta bulan Herzl halkın coşkusu karşısında daha da heyecanlandı. Hemen dünya Musevilerinden Siyonizm'e yatkın olanları bir çatı altında toplayacak bir kongrenin hazırlıklarına başladı (Öke 2011: 41).

29 Ağustos 1897'de İsviçre'nin Basel kentinde Birinci Siyonist Kongresi toplandı. Kongrenin yapıldığı Stadt Gazinosunun girişine altı köşeli yıldızlı Siyonist bayrağı çekilmiş; delegeler fraklarıyla salonu doldurmuşlardı. Herzl, Siyonist Hareket'i yasama yetkisini üzerine alacak bir temsilciler meclisi gibi düşünüyordu. Ona göre, bu meclisin yapısı ve eylemleri herhangi bir millî meclis gibi olmalıydı. "Shekel" adı verilen, vergi niteliği taşıyan meblağı mahalli Siyonist cemiyetlerine yatıran her Musevi, mecliste temsilcilerini seçme hakkına sahip olacaktı (Altınoğlu 2005: 485; Öke 2002: 36; Öke 2011: 41).

Bu koşullara uygun olarak toplanan ilk kongre, egemen bir parlamento gibi davranarak Siyonist hareketin amaçlarını, bu amaçların gerçekleşmesi için gerekli araçları ve bu araçları kullanacak yürütme heyetini tespit etti. Kongre bittikten sonra Herzl, günlüğüne şunları yazar:

"Basel'de Yahudi Devleti'ni kurdum. Eğer bugün bunu açıklarsam, herkes beni alaya alır. Oysa belki 5 fakat şüphesiz 50 yıl içinde herkes bu gerçeği görecektir. Yahudi Devleti'nin varlığı manevi temellere oturtulmuştur, bu devlet Yahudi halkının bu konudaki istek ve azmi ile kurulmuştur"⁵ (Garaudy 2011: 232; Öke 2002: 36; Herzl 2007: 13).

⁵ Ayrıca Herzl, "*Günlük'ünde*" Filistin'e Yahudilerin dönmesi düşüncesinin yeni olmadığını kabul eder ve bu meseleyi gerçekleştirmek isteyen Sabetay Sevi olduğunu belirtmiştir.

Theodor Herzl ve İlk Siyonist Hareketler

Yahudi bir yazar olan Herzl, hukuk alanında eğitim görmüş ve Yahudi sorununa çözüm bulmanın bir Yahudi Devleti kurmaktan geçtiğine inanmış ve yandaşlarını buna inanmaya sevk etmiştir.

Herzl, kendi inandığı görüşlerini paylaşmak ve düşüncelerine destek bulmak amacıyla, Ağustos 1897’de Basel’de 1. Siyonist Kongre’yi toplamayı başardı. Herzl, açılış konuşmasında; “Biz Yahudi ulusunu barındıracak olan evin temelini atmak için buradayız” diyordu. Bu açıklama Siyonist politikanın esas temeli olarak tarih içinde yerini alıyordu (Garaudy 2005: 20; Oğan 1997: 8).

Basel Kongresi’nde alınan hedeflere ulaşmak için;

Yahudi ziraat ve sanayi işçileri vasıtasıyla, Filistin’de Yahudilerin iskân edilmesinin sürekli bir şekle getirilmesi,

Bütün Yahudilik âlemini yerel ve uluslararası kurumlar vasıtasıyla her memleketin kanunlarına uygun bir şekilde teşkilatlandırarak birbirine bağlamak,

Yahudilik bilincini ve milli duygusunu güçlendirmek,

Gerekli yerlerde Siyonizm’in amaçlarına ulaşabilmek için hükümetlerin onayını almak.

Basel Kongresinin özeti, Yahudiler için Filistin’de kamu hukukuyla teminat altına alınmış bir yurt yaratmaktı. Bunun için ilk olarak, Filistin’de Yahudi kolonisi tesis edilecek, dünya Yahudilerini birleştirme amacına yönelik bir örgüt kurulacak, Yahudi ulusal fikri kuvvetlendirilecekti (Öke 2011: 39).

19 Mayıs 1901’de Theodor Herzl, II. Abdülhamid’le yaptığı görüşmede, Avrupa borsasını ellerinde tutan Yahudilerin Osmanlı İmparatorluğunun tüm borçlarını ödemesi karşılığında Filistin’de bir yurt verilmesini teklif etmiş, ancak II. Abdülhamid bu teklifi kabul etmemiştir⁶ (Jabotinsky 2013: 48; Karaman 1996: 93). Theodor Herzl, “Hakkımızdaki son kararı padişah hazretleri verecektir” diyerek Osmanlı İmparatoru II. Abdülhamid’i davasına ikna edebilmek için 1896-1902 yılları arasında beş defa İstanbul’a gelmiş ve ziyaretleri sırasında hem Yıldız Sarayı’nda hem de Babıâli’de Osmanlı Devleti adamları tarafından kabul edilmiş olup, söz konusu davasında II. Abdülhamid’ten istediğini hiçbir zaman alamamıştır (Evsal 1975: 253; Öke 2011: 49).

⁶ Theodor Herzl ile birlikte İngiliz asıllı tüccar olan Josef Cowen de görüşmeye katılmıştır.

Filistin'in Yahudiler tarafından kolonileştirilmesi konusunda, Alman ve Osmanlı İmparatorluklarında destek göremeyen Herzl, bu tarzdaki çabalarını İngiltere Devleti'ne yönlendirdi. 1902 yılında İngiliz Hükümetiyle görüştü. 1903 yılında İngiliz Hükümeti, Uganda'nın kolonileştirilmesi için Siyonist örgüte bırakılması teklifiyle Herzl'e geldi. Herzl, Uganda önerisini geçici bir çözüm olarak görerek, bu bölgeye tetkik amaçlı bir komisyon gönderdi (Armaoğlu 1991: 22; Yılmaz 2009: 38).

1904'te Herzl'in ölümüyle Siyonizm ikiye bölündü. Politikler⁷ ve Pratikler⁸ olarak ikiye ayrılan Siyonist düşünce 1905'deki 7.Siyonist Kongre'de, pratiklerin büyük bir baskı ile başarı sağlanmasıyla sonuçlandı. Pratiklerin düşüncesi şu idi, kurulacak olan Yahudi Devleti, Filistin'den başka bir yerde kurulamazdı. İşte bu düşünce İsrail'in kuruluşunda önemli bir adım olarak tarihe geçti (Garaudy 2006: 678).

İSRAİLİN KURULUŞU

İsrail Devleti'nin kuruluşuna ilişkin ilk adımlar Yahudi toplumunun Miltattan Sonra 132-135 yıllarına kadar gider. Bu dönemde Evrensel Yahudi Birliği tarafından yeniden bir Yahudi köylü sınıfı kurulması doğrultusunda Filistin'de tarım kolonileri kurulmuş ve bu hareket XIX. Yüzyılda Orta ve Doğu Avrupa'da Yahudi hareketinin doğmasına sebep olmuştur (Besalel 2000: 262).

1915-1916 yılları Yahudi Teşkilatı'nın en hareketli zamanıdır. 1917 Balfour Bildirisi ile İngiliz Dışişleri Bakanı'nın⁹ (Johnson 2011: 499) Filistin'de Yahudilere bir "ulusal yurt" kurulması çabasının İngiliz Hükümeti tarafından destekleneceğini açıklamasıyla başlayan (Acar 1989: 42) ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsız bir İsrail Devleti'nin kurulmasıyla sona eren gelişmeleri anlatılmaktadır. (Davutoğlu 2003: 278) 37 Siyonistler, Balfour Bildirisi'nden sonra diğer İtilaf Devletleri'nin de bu bildiriye katılmalarını ve kendi yanlarında yer almaları için çalışmalarda bulunmuşlardır. İlk önce Fransa, ardından da İtalya bu bildiriye destek verdiklerini açıklamışlardır.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Filistin'in Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak İngiltere'nin manda rejimine bırakılması ve birçok Yahudi yerleşim alan-

⁷ Politikler: Theodor Herzl'in düşüncesini uygulamak isteyen, Herzl taraftarı bir gruptur.

⁸ Pratikler: Önce Filistin'de yerleşim merkezi kurmayı ve Musevi varlığına dayanarak, Osmanlı Devletinden özerklik istemeyi savunan bir gruptur

⁹ Bu deklarasyonun yayımlanmasında İsrail'in ilk cumhurbaşkanı olan Chaim Weizmann'ın İngiltere Dışişleri Bakanı James Arthur Balfour, Winston Churchill ve Lloyd George ile olan yakın ilişkisi etkili olmuştur. (Johnson 2011: 499)

larının oluşturulması, bağımsız İsrail Devleti'nin temellerinin atılmasının en önemli adımlardır (Schneer 2012: 360).

Filistin'e Yahudi göçleri, Dünya Siyonist Teşkilatı'nın kurulmasıyla daha da hızlanacak ve Siyonizm'in teşkilatlı bir hareket haline gelmesi, İsrail'in kuruluşuna giden yolu açacaktır.

1920 yılında 16.500 kişilik bir Yahudi topluluğunun Filistin'e göç etmesi ve Filistin'e yerleşmesi kararı alındı¹⁰. (Arı 2004: 121) 1934'te Filistin'deki Yahudi topluluğunun sayısı 900.000'i buluyordu. Eğitilmemiş, cahil ve sermaye gücü olmayan Arapların, göç eden Yahudilerle başa çıkması ve rekabet etmesi olanak dışıydı ve Araplar kendi yurtlarında ikinci sınıf vatandaş konumuna düşmüştü (Altınoğlu 2005: 487).

1936'da bir araya gelen Arap önderleri, Yahudilere karşı mücadelede liderlik edecek Arap Yüksek Komitesi'ni kurdular ve ulusal bir ayaklanma başlattılar. (Said 1998: 155) Arap ayaklanmasının daha şiddetlenmesinin sebebi, Filistin'in bölünmesini öneren "Peel Raporu" dur (Schoenman 1992: 32; Armaoğlu 1999: 134; Oğan 1997: 11; Karaman 1996: 95).

I.Dünya Savaşından sonra, Filistin üzerinde İngiliz manda rejiminin sona ermesinden sonra sorun Birleşmiş Milletler'e götürüldü. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1947'de Filistin'in, Yahudiler ve Araplar arasında ikiye bölünerek, Kudüs'ün uluslararası statüde dokunulmaz olmasını onaylamıştır (Yarar 2006: 203; Uçarol 2006: 693).

İngiltere'nin Filistin'den ayrıldığı sırada, Filistin'in durumu karmakarışıktı ve Yahudilerin tedhiş kuvvetleri vaziyete hâkim idi. 14 Mayıs 1948'de bağımsız İsrail Devleti'nin kurulduğu resmen açıklanmış olmakla beraber, bu bölgede yeni uyuşmazlıkların, çatışmaların ve insani haksızlıkların resmen başlamış olması demektir¹¹ (Haim 2008: 35; Yarar 2006: 212; Altınoğlu 2005: 489).

¹⁰ Balfour Bildirisini ünlü bir Yahudi yazar olan Arthur Koestler şöyle tanımlamaktadır: "Bir Devletin başka birine üçüncü bir ulusun toprağını vermesi" muğlak ifadelerle dolu olan bildiri, o güne kadar Araplara yapılan bütün vaatleri anlamsız kılıyordu. Balfour ise "Filistin'deki Filistinlilerin umut ve isteklerini görmezlikten geldik. Bu eski topraklarda oturan 700.000 Arap'ın istek ve düşüncelerinden daha önemli olan şey bizce Siyonizmdir" diyerek, çok açık olan bir gerçeği ortaya koymuştur. (Arı 2004: 121)

¹¹ Yahudi Milli Konseyi "Yișhuv" (1949 seçimleriye Knesset olmuştur) Tel Aviv'de David Ben Gurion başkanlığında ilan etmiştir.

SONUÇ

XIX. Yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte Avrupa'da ulus-devlet fikrinin gelişmesiyle Theodor Herzl etrafında toplanan Siyonistlerin Filistin'de Yahudi Devleti kurma girişimini başta İngiltere, Fransa gibi devletler desteklemiştir.

İktisadi olarak güçlü bir cemiyet oluşturan Siyonistlerin, Filistin'den toprak satın almalarıyla başlayan sürecin 1.Dünya Savaşı boyunca da bölgedeki İngiliz güçlerinin de desteğiyle müstakil bir devlet olma gayreti, bölgedeki Arapları rahatsız etmiştir.

Filistin üzerindeki Arap-Yahudi çekişmesi 1920li yıllar ile daha da ciddi bir durum almıştır. Filistin'de İsrail Devleti kurulana kadar, dünyanın değişik yerlerinden buraya gelen Siyonistleri buraya sokmama, Siyonistlerin yerleşmelerini engelleme, demografik yapının Siyonistlerin lehine gelişmesine karşı durma ve kendi öz topraklarına sahip çıkma mücadelesi şeklinde belirmiştir.

KAYNAKÇA

- ACAR, İrfan (1989), *Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu*, Ankara: TTK.
- ALTINOĞLU, Garbis (2005), *Filistin-İsrail Dosyası*, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- ARI, Tayyar (2004), *Geçmişten Günümüze Ortadoğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- ARMAOĞLU, Fahir (1991), *Filistin Sorunu ve Arap-İsrail Savaşları*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ARMAOĞLU, Fahir (1999), *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- BESALEL, Yusuf (2000), *Yahudi Tarihi*, İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın
- BOYER, Alain (1995), *Siyonizmin Kökenleri*, (çev. Nezh Uzel), İstanbul: İletişim Yayınları.
- DAVUTOĞLU, Ahmet (2003), *Filistin Çıkmazdan Çözüme*, İstanbul: Küre Yayınları.
- EVSAL, Vedi (1975), *Ortadoğu'da Oruçlu Günler Savaşı*, İstanbul: Yağmur Yayınevi.
- FORD, Henry (2013), *Yahudi Enternasyonalı*, (çev. Mert Akcanbaş), İstanbul: Destek Yayınları.
- GARAUDY, Roger (2005), *İsrail, Mitler ve Terör*, (çev. Cemal Aydın), İstanbul: Pınar Yayınları.
- GARAUDY, Roger (2006), *Siyonizm ve Yahudilik*, (çev. Nurer Uğurlu), İstanbul: Örgün Yayınevi.
- GARAUDY, Roger (2011), *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin*, (çev. Cemal Aydın), İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.
- HAIM, Ruth Ben (2008), *İsrail Hakkında Gerçekler*, Kudüs: İsrail Enformasyon Merkezi.
- HERZL, Theodor (2007), *Yahudi Devleti*, (çev. Sedat Demir), İstanbul: Ataç Yayınları.

JABOTINSKY, Wladimir (2013), *İsrail'i Kur*, (çev. Atilla Aşçı), İstanbul: Yeditepe Yayınları.

JOHNSON, Paul (2011), *Yahudi Tarihi*, (çev. Filiz Orman), İstanbul: Pozitif Yayınları.

KARA, İlyas (2006), *Hamas Bir Direnişin Perde Arkası*, İstanbul: RA Kitap.

KARAMAN, Lütfullah (1996), "Filistin", *DİA*, C.XIII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, sa.89-103.

KOCABAŞ, Süleyman (2005), *Türkiye ve Siyonizm*, İstanbul: Vatan Yayınları.

LEWIS, Bernard (2004), *Semitizm ve Anti-Semitizm*, (çev. Hür Güldü), İstanbul: Everest Yayınları.

MARX, Karl (1997), *Yahudi Sorunu*, (çev. Niyazi Berkes), Ankara: Sol Yayınları.

OĞAN, Mustafa (1997), *Türkiye-İsrail İlişkilerinin Dünyü Bugünü ve Yarını*, İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları.

ÖKE, Mim Kemal (2002), *Siyonizmden Uygarlıklar Çatışmasına Filistin Sorunu*, İstanbul: Ufuk Kitapları.

ÖKE, Mim Kemal (2011), *Siyonizm ve Filistin Sorunu*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

ÖNER, Ali (2006), *Dünden Bugüne Filistin*, İstanbul: Ekin Yayınları.

ÖZMEN, Süleyman (2006), *İsrail ve Etnik Dini Çalışmalar*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

SAID, Edward W. (1998), *Oryantalizm*, (çev. Nezih Uzel), İstanbul: İrfan Yayınevi.

SAND, Şlomo (2011), *Yahudi Halkı Nasıl İcat Edildi*, (çev. Işık Ergüden), İstanbul: Doğan Kitap.

SCHNEER, Jonathan (2012), *Balfour Deklarasyonu*, (çev. Ali Cevat Akkoyunlu), İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

SCHOENMAN, Ralph (1992), *Siyonizmin Gizli Tarihi*, (çev. Aydın Pesen), İstanbul: Kardelen Yayınları.

SHAKAK, Israel (2004), *Yahudi Tarihi ve Yahudi Dini*, (çev. Ahmet Emin Dağ), İstanbul: Anka Yayınları.

TAYLOR, Alan (2001), *İsrail'in Doğuşu*, (çev. Mesut Kardeşhan), İstanbul: Pınar Yayınları.

TRAVERSO, Enzo (2001), *Yahudi Sorunu ve Marksistler*, (çev. Ayşe Tekin), İstanbul: Yazın Yayınları.

UÇAROL, Rıfat (2006), *Siyasi Tarih*, İstanbul: Der Yayınları. YARAR, Erhan (2006), *Tarihsel Dönüşüm*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

YILMAZ, Türel (2009), *Uluslararası Politikada Ortadoğu*, Ankara: Barış Platin Yayınevi.

Nagehan GÜLER

CENGİZ HÂN'IN MÂVERÂÜNNEHİR'İ ZAPTI (1220)

Pir Murat SİVRİ

TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİNE YENİDEN DÖNÜŞ SÜRECİ (1946-1949)

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ

ATMA TÜRKÜLERDE GELİN-KAYNANA ÇATIŞMASI

Özgür GÜLBUDAK

KIZILDENİZ'İ GEÇİŞ KONULU İKİ TABLONUN İNCELENMESİ

Yakup ŞAHİNER

MUSTAFA NAİMÂ EFENDİNİN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERİ HAKKINDA KISA BİR DEĞERLENDİRME

Elif KOLİKPİNAR

BAĞIMSIZLIK DÖNEMİ AZERBAJCAN CUMHURİYETİNDE EĞİTİM VE DİL

Sait YILDIRIM

YOKSULLUK KÜLTÜRÜ KAPSAMINDA "SİLAH ve NAMUS" FİLMİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Semih İPEK

BİR KAZAK KÜYÜ: "AKSAK KULAN"

Murat ÖZTÜRK

JOHN LOCKE'UN SİYASET FELSEFESİNDE DOĞA DURUMU VE ONDAN ÇIKIŞ

Beyazıt SÖYLEMEZ

HASSA İLÇESİNDE TARİHİ VE ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR

Habip TOKGÖZ

İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA THEODOR HERZL VE SİYONİZM

İshak KÜÇÜKYILDIZ

TORTUM ÇAYI HAVZASININ TARİHİ COĞRAFYASI

Muhammet Nuri CEYLAN

HÂMİT ZÜBEYR KOŞAY'IN TÜRK LÜK DÜŞÜNCESİ VE İZGÜ MESCİD ADLI ESERİ

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

ISSN 2587-2001

9 772587 200005